

STOCKHOLMS TINGSRÄTT
Patent- och marknadsdomstolen
PMD:F

DOM
2020-01-31
meddelad i
Stockholm

Mål nr: B 7619-19

PARTER (Antal tilltalade: 2)

Tilltalad

LINNÉA Charlott Bohlin, 19890804-2982
Tallvägen 19
572 56 Oskarshamn

Offentlig försvarare:

Advokat Mats Enström
AdvokatFirman Kronan HB
Box 18
391 20 Kalmar

Åklagare

Kammaråklagare Linda Lauronen
Åklagarmyndigheten
Riksenheten mot internationell och organiserad brottslighet
Box 57
101 21 Stockholm

DOMSLUT

Åtal som den tilltalade frikänns från

Brott mot upphovsrättslagen, 7 kap 53 § upphovsrättslagen (1960:729)
2017-07-16

Ersättning

1. Mats Enström får ersättning av staten med 68 065 kr. Av beloppet avser 34 398 kr arbete, 14 135 kr tidspillan, 5 919 kr utlägg och 13 613 kr mervärdesskatt.
 2. Staten ska stå för kostnaden för försvararen.
-

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 8307 104 20 Stockholm	Rådhuset, Scheelegatan 7	08- 561 654 70 E-post: stockholms.tingsratt@dom.se www.stockholmstingsratt.se		måndag - fredag 08:00-16:00

STOCKHOLMS TINGSRÄTT
Patent- och marknadsdomstolen
PMD:F

DOM
2020-01-31
meddelad i
Stockholm

Mål nr: B 7619-19

Tiltalad

Karin AMANDA Karlsson, 19941119-2405
Lech Walesas Gata 25
393 60 Kalmar

Offentlig försvarare:

Advokat Thomas Magnusson
Thomas Magnusson Advokatbyrå AB
Box 186
391 22 Kalmar

Åklagare

Kammaråklagare Linda Lauronen
Åklagarmyndigheten
Riksenheten mot internationell och organiserad brottslighet
Box 57
101 21 Stockholm

DOMSLUT

Brott som den tiltalade döms för

Brott mot upphovsrättslagen, 7 kap 53 § upphovsrättslagen (1960:729) samt 1 kap 2 §
upphovsrättslagen (1960:729)

2017-07-16

Påföljd m.m.

Dagsböter 70 om 130 kr

Brottsofferfond

Den tiltalade åläggs att betala en avgift på 800 kr enligt lagen (1994:419) om
brottsofferfond.

Ersättning

1. Thomas Magnusson får ersättning av staten med 70 568 kr. Av beloppet avser 35 100 kr
arbete, 14 135 kr tidsspillan, 7 219 kr utlägg och 14 114 kr mervärdesskatt.
 2. Amanda Karlsson ska till staten betala tillbaka 21 170 kr som avser kostnaden för den
offentlige försvararen.
-

YRKANDEN M.M.

Åklagaren

Åklagaren har yrkat att Amanda Karlsson och Linnéa Bohlin ska dömas för brott mot upphovsrättslagen (1960:729) enligt följande gärningsbeskrivning.

Amanda Karlsson och Linnéa Bohlin har tillsammans och i samråd/samförstånd i Kalmar och Oskarshamn och/eller på annan plats i landet, uppsåtligen eller av grov oaktsamhet, gjort intrång i Lars Ohlsons upphovsrätt till det litterära verket Kakelugns mordet.

Intrånget har bestått i att Amanda Karlsson och Linnéa Bohlin någon dag eller några dagar före den 16 juli 2017, olovligen framställt exemplar eller delar av ovanstående litterära verk, i bearbetat skick, genom att spara ned och lagra den slutgiltiga produkten/exemplaret på ett digitalt medium samt olovligen därefter den 16 juli 2017 tillgängliggjort detta exemplar för allmänheten via internet genom att från det digitala mediet överföra det i en poddsändning vid namn Mordpodden på plattformen Radioplay (Bauer Media). Poddsändningen har varit tillgänglig för allmänheten på den nämnda plattformen fram till och med den 28 november 2017.

Exemplarframställningen och tillgängliggörandet har vidare skett utan att Lars Ohlson angetts som upphovsman i den omfattning och på det sätt god sed kräver.

Amanda Karlsson och Linnéa Bohlin

Amanda Karlsson och Linnéa Bohlin har vitsordat de faktiska omständigheterna men har bestritt ansvar för brott. De har inte ifrågasatt att Lars Ohlson har upphovsrättsligt skydd för boken Kakelugns mordet som litterärt verk. De har gjort gällande att de har skapat ett nytt och självständigt verk i fri anslutning till Kakelugns mordet

samt att namngivelse har skett i den omfattning och på det sätt god sed kräver. De har under alla förhållanden förnekat att de har agerat med uppsåt eller varit grovt oaktsamma.

BEVISNING

Amanda Karlsson och Linnéa Bohlin har hörts över åtalet. På åklagarens begäran har hållits förhör med målsäganden Lars Ohlson. Åklagaren har som skriftlig bevisning åberopat utdrag ur boken Kakelugnsmordet, ett transkript av poddavsnittet Tandläkarmordet, en jämförelsetabell mellan enstaka meningar eller stycken ur Kakelugnsmordet respektive ur poddavsnittet, en skärmdump från Mordpoddens Facebooksida, en sammanställning av plattformar där det går att lyssna på poddavsnittet, en sammanställning av antal lyssningar på Mordpodden, urklipp från nyhetssajter, utdrag ur Nordisk kriminalkrönika, en jämförelse mellan poddavsnittet och Nordisk kriminalkrönika, en PM avseende hur plattformen Radioplay fungerar samt e-postkorrespondens mellan Lars Ohlson samt Amanda Karlsson och Linnéa Bohlin. På åklagarens begäran har hållits syn av pocketversionen av Kakelugnsmordet.

DOMSKÄL

Gällande rätt

Det följer av 1 § första stycket upphovsrättslagen att den som har skapat ett litterärt eller konstnärligt verk har upphovsrätt till verket. Enligt 2 § upphovsrättslagen innefattar upphovsrätten, med vissa undantag, uteslutande rätt att förfoga över verket genom att framställa exemplar av det och genom att göra det tillgängligt för allmänheten, i ursprungligt eller ändrat skick, i översättning eller bearbetning, i annan litteratur- eller konstform eller i annan teknik. Enligt 2 § andra stycket innefattar framställning av exemplar varje direkt eller indirekt samt tillfällig eller

permanent framställning av exemplar av verket, oavsett i vilken form eller med vilken metod den sker och oavsett om den sker helt eller delvis. Det följer av 2 § tredje stycket 1 att ett verk görs tillgängligt för allmänheten när verket överförs till allmänheten på trådbunden eller trådlös väg från en annan plats än den där allmänheten kan ta del av verket. Överföring till allmänheten innefattar överföring som sker på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till verket från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

Enligt 3 § första stycket upphovsrättslagen ska, då exemplar av ett verk framställs eller verket görs tillgängligt för allmänheten, upphovsmannen anges i den omfattning och på det sätt god sed kräver.

Enligt 4 § första stycket upphovsrättslagen har den som bearbetat ett verk eller överfört det till annan litteratur- eller konststart upphovsrätt till verket i denna gestalt, men han får inte förfoga över verket i strid mot upphovsrätten till originalverket. Det följer dock av 4 § andra stycket att om någon i fri anslutning till ett verk har åstadkommit ett nytt och självständigt verk, är hans upphovsrätt inte beroende av rätten till originalverket

Det följer av 53 § första stycket upphovsrättslagen att den som beträffande ett litterärt eller konstnärligt verk vidtar åtgärder, som innebär intrång i den till verket knutna rätten döms, om det sker uppsåtligen eller av grov oaktsamhet, till böter eller fängelse i högst två år.

Skuld

Händelseförloppet

Inledningsvis konstaterar domstolen att följande är utrett genom de uppgifter som lämnats av Lars Ohlson, Amanda Karlsson och Linnéa Bohlin samt av den skriftliga bevisningen.

Lars Ohlson är författare och journalist och har skrivit ett flertal faktabaserade böcker, bl.a. Kakelugns mordet som publicerades år 2015. Boken handlar om en verklig händelse där en banktjänsteman mördade en kund och brände upp offrets kropp i kakelugnar. Mordet begicks på 1960-talet och var då uppmärksammat i media. Lars Ohlson arbetade med boken Kakelugns mordet i flera år och gjorde bl.a. flera exklusiva intervjuer med mördaren. Under arbetet fick Lars Ohlson också tillgång till bl.a. privata brev och dagboksanteckningar m.m. från både mördaren och offret. Kakelugns mordet innehåller därför i stor utsträckning uppgifter som inte tidigare varit allmänt tillgängliga. Boken omfattar totalt ca 300 sidor och finns även som ljudbok.

Amanda Karlsson och Linnéa Bohlin är utbildade journalister och studerade samtidigt på Linnéuniversitet i Kalmar. De började producera podcasten Mordpodden år 2016 som ett projektarbete under studietiden men har sedan några år tillbaka podden som sin huvudsakliga försörjning. Mordpodden beskriver i varje avsnitt ett eller ibland flera verkliga mord och har hittills sänts i omkring 80 avsnitt. Podden är populär och har stor spridning. Varje avsnitt tar ungefär tre veckor att producera. Det vanliga arbetssättet är att antingen Amanda Karlsson eller Linnéa Bohlin först i en researchfas går igenom och sammanfattar domar och förundersökningsprotokoll m.m. och sedan skriver ett underlag till inspelningen. Därefter får den andra personen gå igenom underlaget och lämna synpunkter på det. När de båda enats om innehållet spelar de normalt in avsnittet över telefon. Var och en av dem

spelar dock in sin del i sin dator. Amanda Karlsson eller Linnéa Bohlin redigerar sedan inspelningen och färdigställer avsnittet. Avsnittet publiceras sedan på den digitala plattformen Radioplay där även andra poddspelare kan hämta avsnittet.

När det gäller det i målet aktuella poddavsnittet var det Amanda Karlsson som gjorde research och skrev underlaget till inspelningen. Eftersom avsnittet byggde på en gammal händelse hämtade Amanda Karlsson inte informationen från domar och förundersökningsprotokoll utan främst från Lars Ohlsons bok Kakelugnsmordet och boken Nordisk kriminalkrönika. Amanda Karlsson och Linnéa Bohlin färdigställde sedan på sedvanligt sätt avsnittet tillsammans och spelade in det över telefon.

Amanda Karlsson redigerade inspelningen och sparade avsnittet i sin dator för att därefter publicera det på Radioplay. Poddavsnittet publicerades den 16 juli 2017 under namnet Tandläkarmordet och har funnits tillgängligt på flera olika plattformar. Avsnittet är drygt 41 minuter långt och består av tre delar. Avsnittet bygger till ungefär hälften på uppgifter hämtade från Kakelugnsmordet och till ungefär hälften på uppgifter hämtade från Nordisk kriminalkrönika. I slutet av avsnittet anges att informationen är hämtad från ”den Nordiska kriminalkrönikan från 1970, boken Kakelugnsmordet, skriven av Lars Ohlson, och artiklar.”

Lars Ohlson hörde det aktuella avsnittet under hösten 2017 och ansåg att det var ett plagiat av hans bok Kakelugnsmordet. Han kontaktade därför den 28 november 2017 Amanda Karlsson och Linnéa Bohlin per e-post och påtalade detta. Amanda Karlsson och Linnéa Bohlin beslutade samma dag i samråd med Radioplay att ta ner avsnittet från plattformen. Lars Ohlson samt Amanda Karlsson och Linnéa Bohlin förde sedan under några veckor diskussioner per e-post om en uppgörelse där Lars Ohlson bl.a. skulle få viss ersättning för det av honom påstådda upphovsrättsintrånget. Någon överenskommelse träffades dock inte och i mitten av december 2017 polisanmälde Lars Ohlson Amanda Karlsson och Linnéa Bohlin för brott mot upphovsrättslagen.

Lars Ohlsons upphovsrättsliga skydd för boken Kakelugns mordet

Enligt 1 § upphovsrättslagen har den som skapat ett litterärt verk upphovsrätt till detta. Upphovsrätten är ett formskydd som inte ger skydd för de fakta eller idéer som ett verk innehåller utan endast den speciella utformning som upphovsmannen har gett dem (se Olsson och Rosén, Upphovsrättslagstiftningen, JUNO 2018-12-01, kommentaren till 1 §). För att ett verk ska ha upphovsrättsligt skydd krävs därför att det är tillräckligt originellt i den bemärkelsen att det är upphovsmannens egna intellektuella skapelse (se EU-domstolens dom i mål C-310/17, Levola Hengelo, EU:C:2018:899, p. 36).

Beträffande kravet på originalitet har EU-domstolen framhållit betydelsen av utrymmet för upphovsmannen att uttrycka sin kreativa kapacitet genom att göra fria och kreativa val (se EU-domstolens domar i mål C-145/10, Painer, EU:C:2011:798, p. 89 och i de förenade målen C-403/08 och C-429/08, Football Association Premier League m.fl., EU:C:2011:631, p. 98). När det gäller tidningsartiklar har EU-domstolen anfört att upphovsmannen genom valet, dispositionen och kombinationen av ord kan ge uttryck för sin kreativitet på ett originellt sätt och nå ett resultat som utgör en intellektuell skapelse (se EU-domstolens dom i mål C-5/08, Infopaq, EU:C:2009:465, p. 45).

På åklagarens begäran har rätten hållit syn av pocketversionen av Kakelugns mordet. Vid synen har framkommit att Lars Ohlson anges som författare och att boken omfattar omkring 300 sidor. Upphovsrätten anges på försättsbladet tillkomma Lars Ohlson och Ordupplaget. Åklagaren har dock – trots fråga från rätten vid huvudförhandlingen – inte gett in och åberopat hela boken. Åklagaren har däremot åberopat utdrag ur bokens första hälft om totalt 34 sidor. Domstolen kommer vid bedömningen av frågan om upphovsrättsintrång att återkomma till betydelsen av att hela boken inte har getts in i målet.

När det gäller frågan om Lars Ohlsons upphovsrättsliga skydd för Kakelugns-mordet noterar domstolen att kravet på s.k. verkshöjd inte brukar ställas högt när det gäller litterära verk. Enligt domstolen ger utredningen i målet tydligt stöd för att Kakelugns-mordet – trots att boken bygger på verkliga händelser – är resultatet av ett sådant originellt och självständigt skapande att den har upphovsrättsligt skydd. Lars Ohlson har berättat om hur han skapade verket och det har dessutom framkommit vid syn av boken att han anges som författare. Det är därmed utrett att Lars Ohlson har upphovsrätt till verket och därmed en ensamrätt som – med vissa undantag som saknar betydelse i målet – innebär att ingen annan får framställa exemplar av boken eller tillgängliggöra den för allmänheten utan hans samtycke.

Intrång i Lars Ohlsons upphovsrätt till boken Kakelugns-mordet

Exemplarframställning omfattar inte enbart fysiska kopior utan också t.ex. digitala kopior som sparas och lagras i en dator. Tillgängliggörande för allmänheten omfattar bl.a. sådan överföring till allmänheten som sker genom att publicera en poddsändning på en digital plattform som är tillgänglig för allmänheten. Amanda Karlsson och Linnéa Bohlin har bekräftat att de har framställt exemplar av podd-avsnittet Tandläkarmordet och tillgängliggjort det för allmänheten på det sätt åklagaren har påstått. Detta stöds också av övrig utredning i målet.

Som nämnts ovan följer det av 4 § första stycket upphovsrättslagen att den som bearbetat ett verk kan få upphovsrätt till verket i denna gestalt, men inte får förfoga över verket i strid mot upphovsrätten till originalverket. Amanda Karlsson och Linnéa Bohlin har dock gjort gällande att de enligt 4 § andra stycket i fri anslutning till Kakelugns-mordet har skapat ett nytt och självständigt verk och att deras upphovsrätt till poddavs-nittet därför inte är beroende av upphovsrätten till Kakelugns-mordet.

Åklagaren har inte påstått att Amanda Karlsson och Linnéa Bohlin har framställt exakta kopior av Kakelugns-mordet utan att de har framställt hela eller delar av verket i bearbetat skick. Enligt åklagaren har de ändå gjort intrång i hela original-verket Kakelugns-mordet eftersom de har bibehållit det verkets inre form, dvs. verkets tankeinnehåll i den individuella utformning som upphovsmannen har givit detsamma. Åklagaren har till stöd för sitt påstående bl.a. åberopat en jämförelse-tabell med 80 enstaka meningar eller korta stycken från Kakelugns-mordet respektive från transkriptet av poddavs-nittet. Lars Ohlson har i förhör berättat att poddavs-nittet använder samma dramaturgi och berättargrepp m.m. som i Kakelugns-mordet. Han har också uppgett att poddavs-nittet helt utelämnar stora delar av innehållet i hans bok som bl.a. beskriver mördarens liv efter det att han dömts för brottet.

Domstolen kan konstatera att åklagaren som bevisning varken har åberopat hela boken Kakelugns-mordet eller uppspelning av poddavs-nittet. Det har framkommit att poddavs-nittet är drygt 41 minuter och att transkriptet är 17 sidor långt. Det är ostridigt i målet att omkring halva avsnittet bygger på uppgifter från Kakelugns-mordet. Som nämnts ovan har domstolen haft tillgång till utdrag ur Kakelugns-mordet motsvarande drygt en tiondel av bokens ungefär 300 sidor. Utdragen avser inte en sammanhållen del av boken utan enstaka eller ett fåtal på varandra följande sidor från bokens första hälft.

Domstolen har alltså inte kunnat göra någon fullständig likhetsjämförelse mellan poddavs-nittet och Kakelugns-mordet. De uppgifter Lars Ohlson har lämnat om de generella likheterna mellan poddavs-nittets och bokens dramaturgi och berättargrepp m.m. har varit relativt allmänt hållna. Det har också framkommit att stora delar av bokens innehåll över huvud taget inte berörs i poddavs-nittet. Det ligger dessutom i sakens natur att det finns likheter mellan ett poddavs-nitt och en bok som beskriver samma verkliga händelse. Sammanfattningsvis finns det enligt domstolen inte tillräckligt underlag i målet för att dra slutsatsen att poddavs-nittet gör intrång i hela

originalverket Kakelugnsbordet. Domstolen övergår därför till att pröva om podd-avsnittet gör intrång i delar av verket.

Exemplarframställning och tillgängliggörande för allmänheten av delar av ett verk kan utgöra upphovsrättsintrång, under förutsättning att delarna har verkshöjd i sig själva. Som nämnts ovan är kravet på verkshöjd för litterära verk inte högt ställt. Lars Ohlson har berättat i sitt förhör om hur han ansträngt sig för att gestalta både mördaren och offret som personer med ”kött och blod” och ansträngt sig för att skriva sin berättelse på ett skönlitterärt och fängslande sätt. Lars Ohlson har också berättat att han visserligen har hämtat uppgifter från bl.a. rättegångsakten, brev och dagboksanteckningar, men att han har skrivit om allt innehåll.

Genom det som framgår av de utdrag ur Kakelugnsbordet som getts in i målet och Lars Ohlsons uppgifter om skapandeprocessen bedömer domstolen att utdragen – trots att de beskriver en verklig händelse – är resultatet av ett sådant originellt och självständigt skapande att de uppfyller kravet på verkshöjd och har upphovsrättsligt skydd. Utdragen får vidare anses ha ett skyddsomfång som inte är alltför snävt utan sträcker sig klart längre än rena avskrifter och liknande.

Som tidigare har konstaterats skyddar upphovsrätten inte fakta och idéer. Det är alltså som utgångspunkt tillåtet att med boken Kakelugnsbordet som källa beskriva samma verkliga händelse i ett poddavsnitt. Detta gäller även i de avseenden där Kakelugnsbordet innehåller faktauppgifter som inte tidigare funnits allmänt tillgängliga. De 80 exempel på likheter som åklagaren har lagt fram i en tabell innehåller bl.a. sådana faktauppgifter som det i och för sig har varit tillåtet att använda. Enligt domstolen kan inte heller samtliga de 80 exemplen sedda var för sig anses utgöra upphovsrättsintrång.

Likhetsjämförelsen mellan poddavsnittet Tandläkarmordet och boken Kakelugnsbordet bör dock göras genom en jämförelse mellan längre sammanhängande

avsnitt. Vid en sådan jämförelse framgår tydligt att berättelsen i poddavsnittet i de delar som ostridigt bygger på Kakelugns mordet på ett mycket närgånget sätt följer strukturen i boken. Följande tre utdrag fungerar som exempel.

Poddavsnittet Tandläkarmordet	Boken Kakelugns mordet
<p>[00:02:58]</p> <p>”Den haltande mannen är framme vid Handelsbankens entré. Den tio meter höga bankhallen kantas av arkader och pelare. Efter att ha passerat den fortsätter han uppför en marmortrappa. I ett av rummen på första våningen väntar bankjuristen Gustav.</p> <p>Han är 51 år gammal och stiligt klädd i sin grå kostym och vita skjorta.</p> <p>De båda männen hälsar artigt på varandra och utbyter några ord innan det är dags för själva affärerna. Gustav skjuter fram ett kvittensblock mot Fredrik, som i sin tur skriver dit fyrahundra kronor och sin signatur.</p> <p>Gustav river av kvittensen och lämnar rummet. Efter en stund är han tillbaka med Fredriks pengar. Han föreslår att de ska äta lunch tillsammans, så de sätter sig i en taxi och åker iväg. Men det är ingen god mat som väntar, Gustav har helt andra planer.”</p>	<p>[s. 15]</p> <p>”Samtidigt som klockan slog ett på skärtorsdagens eftermiddag, klev Robert Aspelin in i entrén till, Handelsbankens palats på Fredsgatan alldeles vid Gustav Adolfs torg. Han gick igenom den tio meter höga bankhallen som kantades av pelare och arkader, och fortsatte uppför en stor marmortrappa som ledde till tjänsterummen på första våningen. I ett av rummen väntade bankjuristen Vilhelm Eriksson.</p> <p>Eriksson var 51 år gammal, smärt, skarpskuren och oklanderligt klädd. Grå kostym, fluga och vit skjorta. Kontrasten till den luggslitne Aspelin var slående.</p> <p>De båda männen utväxlade några artighetsfraser, och Eriksson sköt fram ett kvittensblock som han hade liggande framför sig. Robert Aspelin plitade dit niohundra kronor och skrev under med sitt namn.</p> <p>Eriksson rev av kvittensen och gick iväg. Efter en stund kom han tillbaka och gav Robert Aspelin hans pengar. Sedan begav sig de båda männen till Brunkebergstorg där de tog en taxi. Robert trodde att de var på väg för att äta lunch. Vilhelm Eriksson hade helt andra planer.”</p>

<p>[00:17:20]</p> <p>”Men i oktober 1960 inträffar någonting som kommer att förändra hans liv, han tror att han äntligen hittat lösningen på sina problem. Och det har han, till en början. Men vad han inte vet är att det också kommer försätta honom i en situation han inte kan ta sig ur.</p> <p>Gustav lyssnar med ett halvt öra på några kollegor som pratar med varandra. Han snappar upp att en herrgård mellan Uppsala och Enköping är till salu. Han förstår att det handlar om ett ställe som heter Hässle. Han hade varit där förut och bestämmer sig på en gång för att packa in sin familj i bilen och åka dit. Alla blir stormförtjusta i den gamla byggnaden. Herrgården liknar någonting taget från en Disneyfilm, ett förfallet slott i en halvt igenvuxen gammal park. Det är någonting magiskt över platsen. Gustav förstår på en gång att det är hans livs dröm de står och beundrar, det förlorade paradiset.”</p>	<p>[s. 69–70]</p> <p>”Men i början av oktober 1960 inträffade något som kom att förändra hans liv. Han råkade höra ett samtal på banken om en herrgård som var till salu vid Lårstaviken, en liten flik av Mälaren mellan Uppsala och Enköping mitt i Uppland. Av det Eriksson lyckades snappa upp av samtalet, förstod han att det rörde sig om Hessle, en gammal herrgård han hade besökt ett par gånger 1942. Stället ägdes då av en medicinprofessor som hade engagerat sig i den danska motståndsrörelsen, vilket också Vilhelm Erikssons syster Sara hade gjort. Sara som då bodde i Köpenhamn hade skickat upp ett antal motståndsmän till Stockholm, och där hade Eriksson tagit hand om dem och kört dem till Hessle där de fick en tillflyktsort.</p> <p>När Eriksson nu arton år senare fick höra att Hessle var till salu, packade han in sin familj i sin rymliga Opel Kapitän och åkte iväg till den gamla gården. Alla i familjen blev förtjusta i vad de fick se: en förfallen gammal herrgård som såg ut som ett Törnrosaslott som hade sovit i hundra år med en halvt igenvuxen gammal park, ängar och jordbruksmark, gamla torparstugor och bodar. Alla var hänfödda, och Eriksson kände att han nu hade funnit vad han längtat efter ända sedan barndomen. Detta var hans livs dröm, det förlorade paradiset.”</p>
<p>[00:17:20]</p> <p>”Torsdagen den första februari 1962 ser han sin möjlighet. Fredrik hade precis som vanligt kommit till banken för att</p>	<p>[s. 80–81]</p> <p>”Torsdagen den första februari 1962 gav tillfälligheterna Eriksson en möjlighet att göra slag i saken. Robert</p>

<p>ta ut sina fyrahundra kronor. Gustav hade i smyg satt en sexa framför beloppet och stoppat de extra sextusen kronorna i egen ficka.</p> <p>På vägen ut berättar Fredrik att han ska klippa sig på samma gata som bankens baksida vetter emot, det är då Gustav ser lösningen på sina problem. Han berättar för Fredrik att det finns en baktrappa i banken som leder ut honom på rätt gata, genom att ta den slipper han gå en omväg runt halva kvarteret. Fredrik är tacksam för bankmannens vänlighet och går med honom mot trappan. Men när han tar första steget låtsas Gustav snubbla till och tar tag i Fredriks nacke och puttar honom med all sin kraft framför sig. Fredrik faller handlöst och tumlar runt till nästa trappavsats där han blir liggande.”</p>	<p>hade kommit upp till banken strax efter lunch och gjort ett uttag på trehundrafemtio kronor varpå Eriksson hade satt en sexa framför beloppet och sedan stoppat sextusen i egen ficka.</p> <p>När Robert skulle gå, nämnde han att han skulle till en herrekipering på Jakobsgratan, samma gata som bankens baksida vette mot. Eriksson kunde se herrekiperingen från sitt kontorsfönster, och nu var det som om »den onde« flög i honom, det var så han skulle komma ihåg det efteråt. Han sa till Robert att det fanns en baktrappa i banken som ledde ut till Jakobsgratan mitt för herrekiperingen. Om Robert tog den trappan, slapp han gå runt halva kvarteret som han annars måste göra. Robert tackade för vänligheten och Eriksson följde med honom för att visa vägen. Först kom de ut på en läktare med den stora bankhallen nedanför, sedan fortsatte de mot baktrappan som ledde ner till utgången till Jakobsgratan. När Robert hade tagit de första stegen i trappan, låtsades Eriksson snubbla till, tog tag i Roberts nacke och stötte honom framför sig med all sin kraft. Robert föll handlöst och tumlade runt till nästa trappavsats där han blev liggande.”</p>
--	--

Av de redovisade exemplen framgår alltså att poddavsnittet beskriver händelseförloppet på ett sätt som mycket närgånget följer bokens struktur, även om vissa delar av informationen i boken har utelämnats. I poddavsnittet används dessutom i stor utsträckning samma eller snarlika ord och uttryck som i boken. Exemplen visar vidare att poddavsnittet inte bara redogör för samma faktiska händelseförlopp utan också återanvänder vissa berättartekniska grepp som att mördaren i en viss situation

har ”helt andra planer” och skönlitterära beskrivningar om att en herrgård är mördarens ”livs dröm” och ”det förlorade paradiset”.

Även i övrigt framgår det vid en likhetsjämförelse mellan de delar av poddavsnittet som ostridigt bygger på boken Kakelugns mordet och de utdrag ur boken som getts in i målet att poddavsnittet dels återger händelseförloppet på ett sätt som följer strukturen i boken, dels i hög utsträckning använder liknande beskrivningar, ord och uttryck. Enligt domstolen gör poddavsnittet därmed intrång i det upphovsrättsliga skydd som tillkommer utdragen ur boken Kakelugns mordet. Poddavsnittet kan alltså inte ses som ett sådant nytt och självständigt verk där upphovsrätten inte är beroende av rätten till originalverket (jfr NJA 2017 s. 75).

Eftersom Lars Ohlson inte har samtyckt till användningen finner därmed domstolen att Amanda Karlsson och Linnéa Bohlin i objektiv mening har gjort intrång i Lars Ohlsons upphovsrätt till det litterära verket Kakelugns mordet genom att olovligen ha framställt exemplar av delar av verket i bearbetat skick och därefter ha tillgängliggjort detta exemplar för allmänheten, på det sätt åklagaren har påstått.

Lars Ohlsons rätt till namngivelse

Rätten till namngivelse i den omfattning och på det sätt god sed kräver gäller även vid olovligen upphovsrättsliga förfoganden. Lars Ohlson har alltså rätt till sådan namngivelse trots att Amanda Karlssons och Linnéa Bohlins exemplarframställning och tillgängliggörande för allmänheten av poddavsnittet Tandläkarmordet har gjort intrång i hans upphovsrätt till boken Kakelugns mordet.

Enligt transkriptet av poddavsnittet görs namngivelsen på följande sätt i slutet av programmet.

”Gustav dömdes av Rådhusrätten till livstids straffarbete. Och det var allting vi hade att berätta om Tandläkarmordet. Alla personer i berättelsen heter egentligen någonting annat och informationen är hämtad från den Nordiska kriminalkrönikan från 1970, boken Kakelugnsordet, skriven av Lars Ohlson, och artiklar. Om två veckor är vi tillbaka med ett nytt avsnitt och då ska vi berätta om Sturebymordet.

Du har lyssnat på Mordpodden. Vi som har producerat den heter Amanda Karlsson och Linnéa Bohlin. Bakgrundsmusiken var Lightless dawn och Soaring av Kevin McCloud [rätteligen MacLeod] och Deep space av Audionautix.”

Lars Ohlson har i sitt förhör uppgett att det spelas musik före det att namngivelsen görs och att hänvisningen till Kakelugnsordet endast görs ”i förbifarten”.

Amanda Karlsson har bekräftat att det spelas bakgrundsmusik i slutet av avsnittet men att namngivelsen görs i omedelbar anslutning till att själva berättelsen avslutas. Eftersom åklagaren inte har åberopat ljudinspelningen av poddavsnittet som bevisning är det inte möjligt för domstolen att avgöra om det t.ex. har varit en paus före namngivelsen eller om namngivelsen har varit svår att uppfatta p.g.a. att det t.ex. har spelats musik i bakgrunden. Domstolen får därför utgå från att namngivelsen har gjorts i omedelbar anslutning till att berättelsen avslutas och att den har varit fullt hörbar och tydlig.

Åklagaren – och Lars Ohlson – har anfört att namngivelsen borde ha gjorts både inledningsvis och avslutningsvis samt löpande under poddavsnittet. Åklagaren har dock inte lagt fram någon utredning i målet till stöd för vad som är god sed när det gäller namngivelse i poddsändningar. Den enda som har uttalat sig om hur namngivelser brukar göras i poddar är Amanda Karlsson som har uppgett att såvitt hon känner till brukar namngivelser göras i slutet av avsnittet på det sätt som gjorts i avsnittet Tandläkarmordet.

Mot denna bakgrund anser domstolen att utredningen i målet inte ger stöd för att god sed för namngivelse i poddsändningar innebär att namngivelsen ska ske i någon annan omfattning eller på något annat sätt än det som har gjorts i det aktuella poddavsnittet. Namngivelsen vid tillgängliggörandet för allmänheten har alltså inte skett i strid med upphovsrättslagen.

När det gäller frågan om namngivelse vid exemplarframställningen av poddavsnittet så har exemplaret framställts genom att en digital inspelning har lagrats i Amanda Karlssons dator. Domstolen har svårt att se hur någon meningsfull namngivelse, utöver den som faktiskt görs i poddavsnittet, skulle kunna ske vid den typen av exemplarframställning. Åklagaren har inte heller – trots frågor från domstolen – preciserat hur en namngivelse i enlighet med god sed borde ha gjorts vid exemplarframställningen. Åklagaren har därför inte heller visat att namngivelsen vid exemplarframställningen har varit i strid mot upphovsrättslagen.

Amanda Karlssons och Linnéa Bohlins personliga ansvar

Enligt vad som anförts ovan har alltså Amanda Karlsson och Linnéa Bohlin i objektiv mening gjort intrång i Lars Ohlsons upphovsrätt till det litterära verket Kakelugns mordet genom att olovligen ha framställt exemplar av delar av verket i bearbetat skick och därefter ha tillgängliggjort exemplaret för allmänheten.

För att Amanda Karlsson och Linnéa Bohlin ska dömas för brott mot upphovsrättslagen krävs dessutom att de har agerat med uppsåt eller åtminstone varit grovt oaktsamma.

Båda Amanda Karlsson och Linnéa Bohlin har berättat att de ansvarar för olika avsnitt av Mordpodden och att det var Amanda Karlsson som gjorde research och skrev underlaget till avsnittet Tandläkarmordet. Amanda Karlsson har berättat att orsaken till att hon baserade underlaget till avsnittet på uppgifter från böckerna

Kakelugns mordet och Nordisk kriminalkrönika var att det rörde sig om en händelse långt tillbaka i tiden och hon inte hade tillgång till domen eller andra rättegångshandlingar. Hon har vidare berättat att hon hade en ambition att skriva sin berättelse så att den skiljde sig från förlagorna och blev ett eget verk i ”Mordpoddenformat”. Amanda Karlsson har framhållit att hon ansträngde sig för att skriva om informationen som hämtades från Kakelugns mordet men att det inte är möjligt att ändra fakta.

Linnéa Bohlin har berättat att hon var sjukskriven p.g.a. benbrott vid tiden för arbetet med avsnittet och att hon är osäker på om hon över huvud taget visste att just detta avsnitt inte byggde på offentliga domstolshandlingar utan på uppgifter från böckerna Kakelugns mordet och Nordisk kriminalkrönika. Linnéa Bohlin har uppgett att hon i vart fall inte själv läste någon av böckerna. Hon har vidare berättat att hon kände igen Amanda Karlssons sätt att skriva när hon fick underlaget till poddavsnittet och tyckte att det passade in i deras format. Hon kommer inte ihåg om hon lyssnade igenom det färdiga avsnittet innan Amanda Karlsson publicerade det på Radioplay.

Domstolen noterar att både Amanda Karlsson och Linnéa Bohlin är journalister och att de har producerat poddavsnittet Tandläkarmordet inom ramen för en kommersiell verksamhet. Dessa förhållanden talar för att ställa relativt höga krav på att de känner till och respekterar det upphovsrättsliga regelverket.

Det är dock inte fråga om att Amanda Karlsson och Linnéa Bohlin har framställt en ren kopia av Kakelugns mordet i poddformat och tillgängliggjort den för allmänheten. Domstolen ifrågasätter inte heller Amanda Karlssons uppgift om att hon med utgångspunkt i böckerna Kakelugns mordet och Nordisk kriminalkrönika har haft som ambition att framställa ett eget självständigt verk i form av ett poddavsnitt. Det har inte heller i övrigt framkommit några omständigheter i målet som ger stöd för

att Amanda Karlsson eller Linnéa Bohlin har gjort intrång i Lars Ohlsons upphovsrätt till Kakelugns-mordet med någon form av uppsåt. Domstolen övergår därför till att pröva frågan om de har varit grovt oaktsamma.

Amanda Karlsson är alltså den som har varit huvudansvarig för det aktuella podd-avsnittet och som har skrivit underlaget till inspelningen. Som domstolen har konstaterat ovan återger poddavs-nittet i stora delar händelseförloppet på ett sätt som mycket närgånget följer strukturen i boken Kakelugns-mordet. Vidare har Amanda Karlsson återanvänt skönlitterära beskrivningar och berättartekniska grepp samt i hög utsträckning använt identiska eller snarlika ord och uttryck som i boken. Enligt domstolen borde därmed Amanda Karlsson ha förstått att poddavs-nittet riskerade att göra intrång i Lars Ohlsons upphovsrätt till Kakelugns-mordet, men hon har inte undersökt saken närmare. Hon får därför anses ha varit grovt oaktsam. Amanda Karlsson ska alltså dömas för brott mot upphovsrättslagen genom att olovligen ha framställt exemplar av delar av verket Kakelugns-mordet i bearbetat skick och därefter ha tillgängliggjort detta exemplar för allmänheten, på det sätt åklagaren har påstått.

När det gäller Linnéa Bohlins ansvar så måste hon rimligen ha känt till att podd-avsnittet baserades på bl.a. Kakelugns-mordet eftersom det finns en hänvisning till boken i slutet av avsnittet. Linnéa Bohlin har dock berättat att hon tyckte att hon kände igen Amanda Karlssons språk i underlaget till poddavs-nittet och det har inte heller i övrigt framkommit att hon haft någon särskild anledning att misstänka att avsnittet skulle göra intrång i boken. Även om det har varit i viss grad oaktsamt av Linnéa Bohlin att inte närmare kontrollera användningen av källorna till podd-avsnittet, så kan hon i förevarande fall inte anses ha varit grovt oaktsam. Åtalet mot Linnéa Bohlin ska därför ogillas.

Påföljd

Straffet för brott mot upphovsrättslagen ska bestämmas till böter eller fängelse i högst två år. Åklagaren har yrkat att påföljden för den åtalade brottsligheten ska bestämmas till ett kraftigt bötesstraff. Vid bestämmande av straffvärdet talar det i försvårande riktning att Amanda Karlsson har gjort intrång i upphovsrätten till Kakelugns-mordet inom ramen för en kommersiell verksamhet. Det bör dock samtidigt beaktas att intrånget endast avser begränsade delar av boken Kakelugns-mordet och att gärningen inte har begåtts med uppsåt. Vid en samlad bedömning finner domstolen att påföljden för Amanda Karlsson bör bestämmas till ett måttligt bötesstraff.

Övriga frågor

Eftersom fängelse ingår i straffskalan för det brott Amanda Karlsson nu döms för ska hon betala avgift till brottsofferfonden.

Försvvararna ska tillerkännas begärd ersättning. Med hänsyn till Amanda Karlssons ekonomiska förhållanden ska hon återbetala en del av kostnaden för sin försvarare till staten.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se [bilaga](#) (PMD-01)

Ett överklagande, ställt till Patent- och marknadsöverdomstolen, ska ha kommit in till Patent- och marknadsdomstolen senast den 21 februari 2020. I den del av målet som avser Amanda Karlsson krävs prövningstillstånd.

På domstolens vägnar

Daniel Severinsson

Hur man överklagar

Dom i brottmål, Patent- och marknadsdomstolen

PMD-01

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandetiden har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv Patent- och marknadsdomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Patent- och marknadsöverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövnings-tillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis.

Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.

Vill du ha nya förhör med någon som redan förhörts eller en ny syn (till exempel besök på en plats), ska du berätta det och förklara varför.

Tala också om ifall du vill att målsäganden ska komma personligen vid en huvudförhandling.

4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.
Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till Patent- och marknadsdomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Patent- och marknadsdomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar domstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Patent- och marknadsöverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Patent- och marknadsöverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Patent- och marknadsöverdomstolen

När överklagandet kommer in till Patent- och marknadsöverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

När krävs det prövningstillstånd?

Brottmålsdelen

I brottmålsdelen behövs prövningstillstånd i två olika fall:

- Den åtalade har dömts enbart till böter.
- Den åtalade har frikänts från ett brott som inte har mer än 6 månaders fängelse i straffskalan.

Skadeståndsdelen

Det krävs prövningstillstånd för att Patent- och marknadsöverdomstolen ska pröva en begäran om skadestånd. Undantag kan gälla när en dom överklagas i brottmålsdelen, och det är kopplat en begäran om skadestånd till brottet. Då krävs inte prövningstillstånd för skadeståndsdelen om

- det inte krävs prövningstillstånd i brottmålsdelen eller om
- domstolen meddelar prövningstillstånd i brottmålsdelen.

Beslut i övriga frågor

I de mål där det krävs prövningstillstånd i brottmålsdelen (se ovan), krävs det också prövningstillstånd för sådana beslut som bara får överklagas i samband med att domen överklagas. Beslut som kan överklagas särskilt kräver inte prövningstillstånd.

När får man prövningstillstånd?

Patent- och marknadsöverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att Patent- och marknadsdomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om Patent- och marknadsdomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med Patent- och marknadsdomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.